

Een sfeerbeeld uit onze rijke historie – De foerier

Vooraf

Tijdens mijn actieve loopbaan heb ik mij meerdere keren functioneel moeten/mogen verdiepen in het fenomeen materieelbeheer. Al tijdens mijn smo-jaar (specialistische militaire opleiding) op de kolonel Palmkazerne in Bussum kreeg ik instructie in de vakken administratie gebruikende eenheid en verzorgende eenheid voor alle goederenklassen. Al vrij snel (ca. 6 maanden) na mijn plaatsing bij het parate legerkorps mocht ik de functie van plaatsvervangend compagniescommandant vervullen. De eerste functie, die ik in de rang van kapitein vervulde, was die van commandant bevoorradingpeloton bij een afdeling veldartillerie. In de rang van luitenant-kolonel heb ik geruime tijd doorgebracht bij het Kenniscentrum van het Opleidings- en Trainingscentrum Logistiek. In deze functies heb ik mij vrij regelmatig en vaak indringend mogen verdiepen in de functie van sergeant c.q. wachtmeester behandelaar, die bijna zonder uitzondering werd aangesproken met de geuzennaam “foef”. De eerste editie van de nieuwe artikelenserie: “Een sfeerbeeld uit onze rijke historie” wijd ik daarom graag aan deze bijzondere onderofficier in ons dienstvak.

De oorsprong van de functie

Het zal velen misschien verbazen, maar bij nader inzien misschien ook niet, dat de term foerier haar oorsprong heeft bij het Korps Militaire Administratie. Veel van de lezers zullen bij het horen/lezen van de term foerier onmiddellijk een relatie leggen met het begrip PSU (persoonlijke standaard uitrusting). Uit onderzoek, dat de heer L. Schuitemaker in de jaren '80 van de vorige eeuw heeft verricht en waarover hij in het november/decembernummer van het blad “Mars et Historia” heeft bericht, is af te leiden dat de oorsprong van de “foef” ligt bij een bijzondere groep officieren: de Administrateurs van Kleeding en Wapening (AvK). Deze bijzondere categorie verdwijnt rond 1900. Elk infanterieregiment beschikt in die tijd over een fourier, (zo werd deze functie toen nog geschreven) die voor de soldaten, onderofficieren en officieren kleding ‘koopt’, laat wassen en herstellen. Voor elke rang is een bepaald budget (Fonds voor Kleeding en Uitrusting¹) gereserveerd, waarmee zij kleding konden laten vervangen, wassen en herstellen. De “foef” is de tussenpersoon tussen de individuele militairen en de AvK en later de garnizoensmagazijnen. In die jaren is de term fourier niet alleen een functie maar ook een rang.

Een nieuwe kijk op de functie van fourier

Aan het begin van de 21^e eeuw ontstaat de behoefte om beroepsonderofficieren meer toekomst en variatie in het functioneren te bieden. Zo is in een brief van de Minister van Oorlog aan H.M de Koningin te lezen dat afwisseling in den dienst van de onderofficieren is *gewenscht*. In het begin van de loopbaan zouden onderofficieren vooral belast moeten worden met opleiding en instructie en in een latere fase zou het administratieve werk meer op *den* voorgrond moeten treden. Ten slotte

---

¹ Het begrip ‘kleedgeld’ heeft nog tot ver in de jaren '90 van de vorige eeuw bestaan. Beroepsmilitairen konden daarmee de vervanging van in eigendom verstrekte kleding (o.a. het dagelijks tenue) betalen.

zouden zij de afsluiting van hun militaire loopbaan moeten vinden in een *administratieve* werkkring. Daarvoor is het noodzakelijk dat onderofficieren al in het begin van de opleiding en bij de eerste functies praktische ervaring opdoen met administratief werk. De werkkring van fourier wordt daarbij aangemerkt als een bijzonder geschikte aangewezen functie.

“Tot nu behoorde de fourier als afzonderlijke rang tot de organisatie der verschillende onderdeelen, terwijl de fouriersfunctie een van de werkkringen zou moeten vormen. Welke de onderofficier, die in de termen valt om tot de hogere rangen op te klimmen, moet doorlopen. In verbanddaarmede wordt het gewenscht geacht, de fourierspositie als afzonderlijke rang te doen vervallen, doch de functie, daaraan verbonden, te doen waarnemen door een daartoe alleszins geschikt onderofficier, tot het onderdeel behorende. Op die wijze wordt voorkomen, dat men fouriers krijgt, die voor geen ander dan administratief werk geschikt zijn, bijgevolg nimmer bij de instructie kunnen optreden en daardoor ook van verdere bevordering blijven uitgesloten.”

Bron: Brief van de Minister van Oorlog d.d. 11 maart 1910 aan H.M de Koningin

Kortom de functie van fourier moet vooral geen specialisme worden en blijven maar een functie worden voor onderofficieren met potentie. Al op 5 oktober 1910 maakt de Minister van Oorlog bekend dat de rang van fourier wordt afgeschaft en de dienst van fourier zal worden vervuld door onderofficieren met voldoende geschiktheid. Het is mogelijk een van die (zeldzame) perioden, waarin adviezen snel worden overgenomen en worden omgezet in besluiten. Onderofficieren, die geschikt worden geacht, volgen in die tijd een korte opleiding aan de Centrale Opleidingschool voor Administratief Kader (COAK) in Middelburg. In de praktijk (de term *‘training on the job’* bestaat dan nog niet) worden de fouriers gecoacht door de sergeant-majoor dan wel de adjudant administrateur. Op dat moment is de voorraad goederen waarover de fourier zich moet ontfermen nog vrij beperkt in omvang. De goederen worden in die tijd al opgeslagen en bewaard in de zogenaamde rustkamer. Rust is de afkorting van uitrusting.

Afbeelding 1: Een groepsfoto uit 1920 waarop de fourier (met pet en pijp) een prominente plek inneemt

In een brief van 2 november 1931 maakt de Inspecteur der Militaire Administratie aan alle korpscommandanten bekend, dat hij zich zorgen maakt over het functioneren van de dienstplichtige fouriers. Hij vermoedt, dat de oorzaak hiervoor ligt in het gegeven dat eenheidscommandanten er abusievelijk van uitgaan, dat de in Middelburg opgeleide fouriers een volledige theoretische melding

ontvangen. Hij adviseert de korpscommandanten om de fouriers direct na plaatsing bij het onderdeel gedurende 14 dagen 2 uur per dag een praktische opleiding te laten geven door een officier of een adjudant der militaire administratie of anders een geschikte sergeant majoor der administratie. Hier ligt mogelijk een verklaring voor het gegeven, dat in de jaren na de Tweede Wereldoorlog de dienstplichtig sergeant/wachtmeester verzorging (de dan geldende benaming) vaak onder de hoede van de compagnies administrateur zijn werk doet.

Medio jaren '50 verschijnen de eerste schriftelijke aanwijzingen (Voorlopig Handboek 1351-G1) voor zowel de onderofficier-bevoorrading als de fourier. Het is dan de Inspecteur der Intendance die deze voorschriften opstelt en het Hoofdkwartier van de Generale Staf die deze formeel vaststelt. In de inleiding staat dat de onderofficier-bevoorrading (een beroepsmilitair) en de fourier (een dienstplichtig militair) in de praktijk vaak geconfronteerd worden met gebrek aan eenheid bij de verantwoording van de diverse soorten materieel.

“Ook de legerleiding heeft deze moeilijkheden onderkend en vond de oplossing welke U hierna, in populaire vorm, nader wordt uiteengezet.....Deze nieuwe materieel-verantwoording is opgenomen in het voorschrift nr 1326, Materieelvoorziening, delen I t/m V.”

Bron: Voorlopig Handboek 1351-G1

Bij bestudering van het Voorlopig Handboek blijkt duidelijk, dat zowel de onderofficier-bevoorrading als de fourier 'slechts' beperkte administratieve handelingen moet verrichten. Deze functionarissen verrichten geen materieelbeheer maar treden op als intermediair tussen de individuele militair en de eenheidsfunctionarissen enerzijds en de onderofficier materieelbeheer en de onderofficier militaire administratie anderzijds. Het merendeel van hun tijd zijn zij bezig met innemen en uitgeven van kleding, nachtleger en onderhoudsmiddelen.

Afbeelding 2: Fourier vooral druk met kleding

Vanaf begin jaren '70 speelt de foerier ook een rol bij het in buikleen verstrekken en innemen van slaapzakken en tenthelften en het inleveren en verstrekken van onderdelen van uitrustingsstukken en reservedelen. Op dat moment liggen in de rustkamer ook de voorraden, die in oorlogstijd op de man worden uitgedeeld, opgeslagen. Te denken valt daarbij aan o.a. huidontsmettingspoeder (HOP-bus) dat door de militair rijkelijk op de huid moet worden aangebracht na een sproeiaanval met chemische strijdmiddelen. Daarnaast heeft de foerier samen met de wasbazen van de pelotons wekelijks zijn handen vol aan het innemen van vuile was en het uitgeven van schone was. Meer en meer nemen de materieelbeheerders de coaching en begeleiding van de foeriers (inmiddels is dit de schrijfwijze) over van de administrateurs. Begin jaren '80 krijgen zelfstandige eenheden van compagniesgrootte een nieuwe functionaris: commandant logistiek peloton. Eenheden van bataljonsgrootte krijgen een commandant bevoorradingspeloton. Vanaf dat moment krijgen ook weer officieren een rol in de begeleiding van de foeriers, die dan sergeant/wachtmeester verzorging worden genoemd. In die jaren wordt deze functie alleen nog maar vervuld door dienstplichtige militairen. Materieelbeheer krijgt in die tijd erg veel belangstelling. Althans zo kun je de 'warme' aandacht van de adjudanten van het Korps Militaire Administratie, die regelmatig controles uitvoeren bij de eenheden noemen. Soms lijkt het of achterdocht en wantrouwen de drijvende krachten zijn van de controleurs. De strikte scheiding tussen bruikleener, behandelaar en beheerder speelt daarbij een cruciale rol.

In de tweede helft van de jaren '90 besluit het kabinet de opkomstplicht op te schorten. In die periode staan bijna voortdurend 'alle tollens los'. Zo heeft het project CENBEVO grote gevolgen. CENBEVO staat voor centralisatie van beheer en voorraden en niet voor centralisatie van bevoorrading, zoals in die tijd door 'stuurlui aan de wal' wel eens gedacht wordt. Ook het besluit om PGU (persoonsgebonden uitrusting) uitsluitend nog te verstrekken vanuit het KPU-bedrijf (kleding en persoonlijke uitrusting) gaat niet ongemerkt aan de gebruikende eenheden voorbij. Feitelijk betekenen deze ontwikkelingen het einde van de functie en benaming van foerier. Vanaf dat moment kennen wij de functionaris, die tot op de dag van vandaag optreedt als schakel tussen de gebruikende eenheid en de logistieke installaties: de sergeant distributie.

Vandaag de dag beschikt elke eenheid van compagniesgrootte binnen de distributiegroep over een sergeant distributie. De distributiegroep is verantwoordelijk voor de interne logistiek binnen de eenheid zowel te velde als in de kazernesituatie. De sergeant distributie fungeert bij de meeste eenheden als aangewezen functionaris (AF) en doet namens de eenheid zaken met de materieelbeheerder, die deel uit maakt van de bevoorrading- en beheergroep van de zelfstandige compagnie dan wel het bataljon. In de kazernesituatie vraagt de sergeant distributie materiaal en PGU aan bij de materieelbeheerder en fungeert als intermediair tussen individuele militair c.q. bruikleenfunctionaris enerzijds en de materieelbeheerder anderzijds t.a.v. inleveren en verstrekken van goederen. Tijdens operationele inzet haalt hij alle soorten goederenklassen op bij de logistieke eenheid, houdt deze tijdelijk in opslag en distribueert deze naar de gebruiker. Nog steeds blijft de materieelbeheerder (inmiddels natuurlijk m.b.v. *inventory management* en *warehouse management* systemen) het daadwerkelijke administratieve beheer uitvoeren.

Terugkijkend mag best geconcludeerd worden, dat de foerier vanaf het allereerste begin en vele jarenlang het visitekaartje is van het dienstvak der intendance. Hij is de frontdesk medewerker '*avant la lettre*'. Daar mogen we als regiment best trots op zijn. Tot op de dag van vandaag speelt zijn opvolger: de sergeant distributie, een dragende rol in de logistiek op het niveau van de gebruikende

eenheid. Vooral tijdens inzet onder operationele omstandigheden zal het succes van de eenheid voor een groot deel afhankelijk zijn van de vakkennis, professionaliteit, doorzettingsvermogen en improvisatietalent van de sergeant distributie. Daar moeten we ons als regiment voortdurend van bewust zijn.